

FIRST AND SECOND LANGUAGE LEARNING THROUGH TEXTBOOKS IN ALBANIAN SCHOOLS

Rina Muka

Universiteti “Luigj Gurakuqi”, Fakulteti i Shkencave të Edukimit

Irida Hoti

Universiteti “Luigj Gurakuqi”, Fakulteti i Shkencave Shoqërore

Abstract: Second language learning in Albanian schools is related to the first language learning (mother tongue). In our schools, the second language (English, Italian) begins in the third grade of the elementary class. This comparative study will reflect some important aspects of language learning in Albanian schools (focused on Albanian language - first language and English language - second language), grade 3-6. Our point of view in this paper will show not only the diversity of the themes, the lines and the sub-lines but also the level of language knowledge acquired at each level of education.

First, the study will focus on some important issues in comparing Albanian and English language texts as well as those which make them different: chronology and topics retaken from one level of education to another.

Secondly, the study will be based on the extent of grammatical knowledge, their integration with '*Listening, Reading, Speaking and Writing*' as well as the inclusion of language games and their role in language learning.

Keywords: first and second language learning, listening, speaking, writing, language textbooks.

MËSIMI I GJUHËS SË PARË DHE TË DYTË NË SHKOLLAT SHQIPTARE (Vështrim krahasues i teksteve gjuhë shqipe - gjuhë angleze)

Rina Muka

Universiteti “Luigj Gurakuqi”, Fakulteti i Shkencave të Edukimit

Irida Hoti

Universiteti “Luigj Gurakuqi”, Fakulteti i Shkencave Shoqërore

HYRJE

Ky studim synon të prezantojë në mënyrë krahasuese një këndvështrim të teksteve të gjuhës angleze dhe atyre të gjuhës shqipe në aspektin strukturor dhe përmbajtjesor. Fillimisht është analizuar se deri në çfarë pike këto tekste janë të ngjashme dhe të ndryshme mes tyre për sa i përket strukturës. Së dyti, është paraqitur shtrirja e njohurive gramatikore, integrimi i tyre me: ‘Të shkruarin’, ‘Leximin’ dhe ‘Të folurit’ nga klasa 1-5.

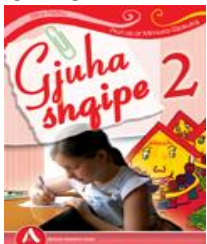
MËSIMI I GJUHËS SË PARË DHE TË DYTË NË SHKOLLAT SHQIPTARE

Mësimi i gjuhës amtare, gjuha, të cilën një individ e fiton në fëmijërinë e hershme është gjuha që flitet në familje dhe gjuha e vendit ku ai jeton. Gjuha amtare është gjuha e parë që fëmija fiton, por ka edhe përjashtime. Ky term shpesh përdoret si sinonim i ‘gjuhë e parë’. Ai fillon që nga arsimit parashkollor në mënyrë intuitive dhe vazhdon në ciklin fillor që në klasën e dytë. “*Gjuha amtare (si lëndë mësimore)*, një nga disiplinat më të rëndësishme mësimore që jepet në të gjitha klasat e shkollës nëntëvjeçare që ka për qëllim t’i pajisë nxënësit me njohuri e shprehje bazë për zbatimin me aftësi nga ana e tyre të normave letrare leksikore, gramatikore, drejtshkrimore dhe drejtshqiptimore të gjuhës standarde në të folur dhe në të shkruar, t’i ndihmojë në formimin e përgjithshëm të tyre dhe t’i edukojë me dashuri për gjuhën shqipe. Gjuha shqipe quhet edhe gjuhë amtare.⁶⁰ *Gjuha e huaj (si lëndë mësimore)*, ka si qëllim t’i pajisë nxënësit me shprehjet e përdorimit të gjuhës së huaj të shkruar e të folur, për të mundur kështu që nëpërmjet literaturës të njihen arritjet e shkencës e të teknikës së përparuar botërore që janë në interes të zhvillimit e të teknikës sonë.⁶¹

⁶⁰ Akademia e Shkencave e Shqipërisë, *Fjalor i gjuhës shqipe*, Tiranë, 1954, f.9.

⁶¹ Shefik Osmani, *Fjalor i pedagogjisë*, Tiranë, 1983, f.244.

STRUKTURA DHE PËRMBAJTJA E TEKSTEVE TË GJUHËS SHQIPE



‘*Gjuha shqipe 2*’ libri i parë i gjuhës, të cilin nxënësit e mësojnë pasi kanë mbaruar Abetaren. Personazhi kryesor, Era i shoqëron fëmijët nga faqja në faqe. Teksti është i ndarë në 6 pjesë:

- *Era në shtëpi,*
- *Era jashtë shtëpisë,*
- *Përrallat e gjyshes,*
- *Përrallat gjyshit,*
- *Ëndrrat e Erës*
- *Era në internet.*

Në katër pjesët e para, rubrika “Lexim” shoqërohet nga rubrikat: *Flasim së bashku, Të njohim gjuhën tonë, Të shkruajmë*, ndërsa dy pjesët e fundit përfshijnë tema për lexim të shoqëruara me seksionet “*Flasim së bashku*”. Temat në rubrikën “*Të shkruajmë*” dhe “*Të flasim*” lidhen direkt me pjesët e leximit. “Leximi” lidhet me nënçështje, si: *Pyetje rreth tekstit, Lexoje pjesën në role, Punojmë së bashku* etj. Fragmentet e leximit janë të shoqëruara me një fjalor shpjegues rreth fjalëve të reja në tekst. Njohuritë paraqiten në mënyrë lineare dhe integrohen në mënyrën e duhur.

Njohuritë gramatikore përfshijnë njohuri nga *sintaksa, morfologjia dhe drejtshkrimi*, njohuri këto të shoqëruara me rregulla të përshtatshme për moshën e fëmijëve, si edhe të shoqëruara me shembuj e ushtrime aplikuese.



“*Gjuha shqipe 3*”⁶² është i ndarë në 7 pjesë:

- *Unë mësoj nga të rriturit*
- *Unë mësoj nga miqtë e mi*
- *Unë mësoj nga përrallat*
- *Unë mësoj nga tregimet*
- *Unë mësoj nga natyra*
- *Unë mësoj nga lojërat dhe fantazitë*
- *Unë mësoj nga internet.*

Ky tekst çdo ndarje e ka të zbërthyer në 4 rubrika:

Njohuritë gjuhësore, ku përfshihen: *Ushtrohu, mbaj mend, gjej, dallo, lexo, krijo, lidh, vendos, shkruaj e nënvijëzo.*

Lexim, ku përfshihen pjesë leximi, fjalorth lidhur me tekstin, *pyetje rreth tekstit, kthehu tek teksti, Po ti?*

Flasim, ku përfshihen: *luajmë së bashku, diskutojmë, flasim.*

Shkruajmë, ku përfshihen: *shkruaj, ushtrohu, mëso, shiko figurat.*

Teksti ka ilustrime dhe është tërheqës për fëmijët.

⁶² Rita Petro, Natasha Pepivani, *Gjuhë Shqipe 3*, Shtëpia Botuese “Albas”, Tiranë, 2015.



“Gjuhë shqipe 4”⁶³ është i ndarë në 4 pjesë:

- Çdo ditë së bashku
- Mirësi dhe paqe
- Lojëra dhe fantazi
- E shkuara në përralla e tregime

Ky tekst çdo ndarje e ka të zbërthyer në 4 rubrika:

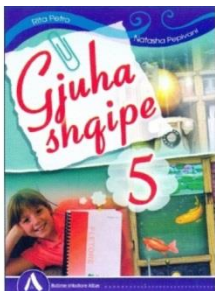
Njohuritë gjuhësore, ku përfshihen: *Ushtrohu, mbaj mend, gjej, kujto, lexo, Mëso, lidh me shigjeta, vendos, shndërro, përgjigju.*

Lexim, ku përfshihen pjesë leximi, *fjalorth lidhur me tekstin, kupto tekstin, Mëso më shumë, Po ti?*

Flasim, *bisedojmë së bashku, diskutojmë, dëgjo.*

Shkruajmë, *mëso me shkrim, punë në grupe.*

Teksti ka ilustrime në të gjitha rubrikat, konceptet kryesore paraqiten në kutiza.



“Gjuhë Shqipe 5”⁶⁴ është i ndarë në 6 pjesë:

- Pasqyra e ditës
- Pasqyra e dëshirave
- Pasqyra e pyllit
- Pasqyra e përrallave
- Pasqyra e fantazisë
- Pasqyra e historisë.

Ky tekst çdo ndarje e ka të zbërthyer në 5 rubrika:

Njohuritë gjuhësore, ku përfshihen: *Ushtrohu, përshkruaj, gjej, shpreh, lexo, krijo, lidh, vendos, shkruaj e zëvendëso.*

Lexim, ku përfshihen pjesë leximi, *kupto përmbajtjen, nxirr mesazhin, analizo gjuhën/strukturën.*

Shoqërohen me informacione për librin nga është marrë pjesa(fragmenti)

Të flasim, ku përfshihen: *luajmë në grupe, diskutoni, ushtrohu me të dëgjuar, kujto dhe shto njohuritë, këshilla të dobishme.*

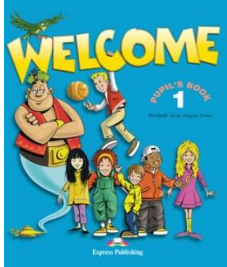
⁶³ Rita Petro, Natasha Pepivani, *Gjuhë Shqipe 4*, Shtëpia Botuese “Albas”, Tiranë, 2007.

⁶⁴ Rita Petro, Natasha Pepivani, *Gjuhë Shqipe 5*, Shtëpia Botuese “Albas”, Tiranë, 2008.

Të shkruajmë, ku përfshihen: *shkruaj, ushtrohu, përshkruaj*.

Drejtshkrim, ku përfshihen: *ilustrime tek të gjitha rubrikat, konceptet kryesore paraqiten në kutizë*.

STRUKTURA DHE PËRMBAJTJA E TEKSTEVE TË GJUHËS ANGLEZE



WELCOME 1

Teksti është i planifikuar për nxënësit e klasës së tretë të arsimit fillor. Përbëhet nga 9 module (27 mësimet gjithsej)

- Çdo mësim është i përbërë nga 4 pjesë, ku pjesa e katërt (Culture Channel) përmbledh informacion kulturor, fakte historike, kuriozitete, personazhe të shquara etj.
- Pas çdo dy mësimesh ka një përmbledhje ushtrimesh praktike për mësimet paraardhëse.
- Thuajse në fund të çdo mësimi nxënësit mësojnë edhe një këngë në përshtatje me përmbajtjen e mësimet.
- Në fund të tekstit ka një fjalor përmbledhës për secilin mësim me fjalët e reja përkatëse.
- Në fund të librit të nxënësit ndodhet dhe një certifikatë simbolike që plotësohet në fund të vitit shkollor.
- Teksti i nxënësit shoqërohet edhe me një fletore pune dhe një CD për ushtrimet dëgjimore.

Nxënësit mësojnë si të prezantohen dhe të pyesin të tjerët, njohin objekte të ndryshme shkollore, pjesëtarët e familjes, numrat deri në 20, rasa gjinore (s'), ngjyrat, profesionet, pjesët e trupit e të fytyrës, orën, lëndët shkollore, format, shumësin e emrave jo të rregullt, kafshët, të shkruajnë një letër etj.

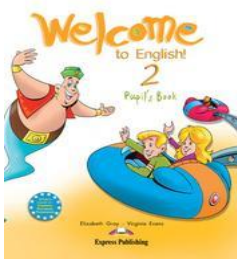
Pas një grupi mësimesh ka një përshkrim përmbledhës përmes *Portfolio-s* (ide e lidhur me Portofolin Europian të Gjuhëve).

Mësojnë përdorimin e nyjeve *a/an*; përemrave *this/that; these/those*; foljes *can/can't*;

Kërkesat më të hasura në këtë tekst janë: look & say; Listen & repeat; Read & match; Listen & Match, Look & Write; Underline & correct; Listen & read.

Vihet re se pjesa dëgjimore dhe ajo praktike janë më dominueset në veprimtaritë e nxënësit.

WELCOME 2



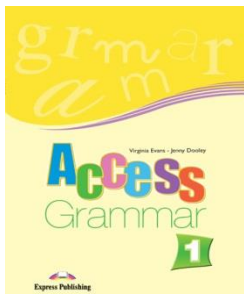
“Welcome 2” është vazhdimi i tekstit “Welcome 1” dhe ruan të njëjtën përmbajtje dhe strukturë me të, por në një shkallë më të lartë të njohurive gramatikore dhe pasurimit leksikor të nxënësit.

Nxënësit mësojnë si të prezantohen dhe të pyesin të tjerët, pjesëtarët e familjes, numrat 20 deri në 100, drejtime përmes përdorimit të parafjalëve të vendndodhjes, moti, profesionet, pjesët e trupit e të fytyrës, orën, frutat, kafshët, të tregojnë ditën, datën dhe muajin, mbiemrat e kundërt dhe shkallën krahasore e sipërore të tyre etj.

Nxënësit mësojnë përdorimin e *a/an*; *some/any*; *can/can't*; *do/does*; *did/didn't* si dhe kohën e shkuar (past tense) të foljeve të çrregullta dhe present continuous tense.

ACCESS 1⁶⁵

Struktura e këtij teksti është bazuar në Gramatikë - Fjalor; Lexim - Dëgjim; Të folurit -Funksionet; Të shkruarit; Kulturë - Kurrikul



Teksti “Access 1” është i ndarë në 10 module me nga 6 tema.

Çdo temë përbëhet nga fragmente të shkurtra të shoqëruara me pyetje rreth tekstit dhe me ushtrime gramatikore. Çdo modul prezanton një pjesë të rëndësishme të gramatikës. Nuk ka shumë informacion gramatikor sipas temave. E gjithë njohuria gramatikore ndodhet në seksionin “*Grammar reference section*” (Evans, Dooley.121-129).

Dy kapitujt e fundit në çdo modul janë: *Këndi i kulturës* dhe *Curricular Cut*.

Struktura e tekstit është bazuar në *Gramatikë - Fjalor; Lexim - Dëgjim; Të folurit - Funksionet; Të shkruarit; Kulturë - Kurrikul*. Në fund të çdo moduli ka një test vetëvlerësues, i cili mat njohuritë e përvetësuar nga nxënësi.

Nxënësit mësojnë të lexojnë rrjedhshëm tekstet, të cilat shoqërohen me pyetje, që zbërthejnë përmbajtjen e tij. Në fund të çdo moduli ka *Self-Check*, ku nxënësi mat dhe teston njohuritë e tij gramatikore dhe kuptimore.

Nëpërmjet këtij teksti mësohen pothuajse të gjitha kohët e foljeve (Present & Past Simple, Present & Past Continuous, Present Perfect); shkallët e mbiemrave pohore, krahasore dhe sipërore. Këto jepen çdo modul në linjë lineare dhe të përmbledhura në fund të librit në seksionin “*Grammar reference section*”.

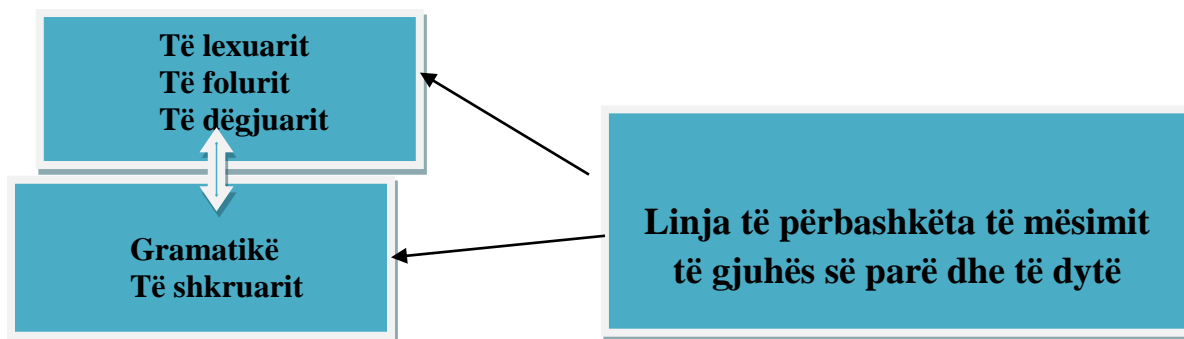
Teksti shoqërohet edhe me një tabelë foljesh të parregullta në fund të librit.

Kërkesat më të hasura në këtë tekst janë: look & say; Listen & repeat; Read& match; Listen & Match, Look & Write; Underline & correct; Listen& read.

Vihet re se pjesa dëgjimore dhe ajo praktike janë më dominueset në veprimtaritë e nxënësit.

Teksti është i shoqëruar gjithashtu me një fjalor të renditur sipas moduleve, ku paraqiten të grupuara foljet dhe mbiemrat.

Linja të përbashkëta të mësimit të gjuhës së parë dhe të dytë



⁶⁵ Virginia Evans, Jenny Dooley, *Access 1*. Student’s book, Express Publishing, Newbury, 2013.

NDRYSHIME STRUKTURORE TË TEKSTEVE TË GJUHËS SHQIPE & ANGLEZE

- Tekstet shqiptare i paraqesin njohuritë gramatikore në mënyrë lineare dhe koncentrike si dhe i integrojnë edhe komponentët gjuhësorë: *lexim, të folur dhe të shkruar*.
- Njohuritë janë dhënë në mënyrë analitike, por nxënësi mund t'i përdorë ato situata të ndryshme gjuhësore si në tekstin e gjuhës edhe në fletën e punës. Në tekstet angleze, njohuritë gjuhësore jepen përmes shembujve dhe dialogjeve, por pa dhënë rregulla gjuhësore
- Në tekstet angleze, ka një hapësirë ku nxënësit vlerësojnë punën e tyre, ndërkohë që në tekstet shqiptare nuk ekziston një formë e tillë.
- Tekstet e gjuhës angleze lidhin leximin me dëgjimin, ndërsa në tekstet e gjuhës shqipe leximi nuk lidhet me të dëgjuarin. Në tekstet e gjuhës angleze ka faqe kulturore, në tekstet e gjuhës angleze kultura gjuhësore bazohet në rregullat drejtëshkrimore, në zhvillimin e gjuhës etj.
- Në tekstet e gjuhës angleze vlerësohet puna me projekte, ndërsa në tekstet gjuhës shqipe vihet re më pak.
- Në tekstet e gjuhës angleze ka një seksion të vecantë për gramatikën dhe një listë fjalësh për çdo modul, ndërsa në tekstet shqiptare nuk ka pasi gramatika paraqitet në pjesën e dytë të mësimit.
- Fjalori në tekstet shqiptare ndodhet në fund të çdo teksti leximi dhe jo në fund të cdo teksti.

NDRYSHIME PËRMBAJTJESORE TË TEKSTEVE TË GJUHËS SHQIPE & ANGLEZE

Tekstet shqiptare kanë fragmente më të gjata leximi, ndërsa ato të gjuhës angleze janë më të shkurtra. Tekstet shqiptare e paraqesin rubrikën “*Të shkruajmë*” dhe “*Të flasim*” në orë të veçanta mësimore, por që kanë lidhje me fragmentet e leximit, ndërsa tekstet angleze kanë ushtrime lidhur me të folurin dhe të shkruarin përgjatë leximit të fragmenteve (pjesëve).

- Në tekstet e gjuhës shqipe, njohuritë gramatikore paraqiten në mënyrë lineare (emër- mbiemër – folje etj.) dhe nuk ripërsëriten më në mësimet në vijim, si tek tekstet e gjuhës angleze.
 - Në tekstet e gjuhës angleze ka të përfshirë shumë lojë me role, ndërsa në tekstet e gjuhës shqipe janë të përfshira në rubrikat e ndryshme.
 - Në tekstet e gjuhës angleze çdo modul ka një mësim me dialogje, ndërsa në tekstet shqiptare dialogjet janë të paraqitura vetëm në rubrikën e leximit, por nuk ka dialogje për të mësuar gramatikën apo fjalë të reja përmes tyre.
 - Në tekstet e gjuhës shqipe në fillim paraqiten njohuritë për emrin- mbiemri e më pas folja. Në tekstet e gjuhës angleze paraqet në fillim foljet-kohët e foljeve-emrat, më pas mbiemrat.
 - Larmia e teksteve të gjuhës angleze (lojërat, lojërat me role, këngët, aktivitetet dhe projektet) i aftëson nxënësit në modele të ndryshme, ndërsa në tekstet shqiptare kjo mungon.
- Tekstet e gjuhës angleze kanë pantomima, ndërsa ato shqiptare jo. Tekstet e gjuhës angleze kanë përparësi, në lidhje me përmbledhjen gramatikore dhe fjalorin në fund të librit.

PËRFUNDIME

Mësimi i gjuhës së parë dhe të dytë në shkollat shqiptare në klasat II-V, mbështetet në parime përgjithësisht të njëjta për nga lineariteti dhe kronologjia e njohurive gramatikore të integruara me *të dëgjuarin, të lexuarin, të shkruarin dhe të folurin*.

Qasja strukturore dhe përmbajtjesore në krahasimin e këtyre teksteve mbështetur në tematika, linja, nënlinja, njohuri gjuhësore synoi në evidentimin e pikave të përbashkëta, por edhe në risitë që përcjellin secili prej këtyre teksteve.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Akademia e Shkencave e Shqipërisë, *Fjalor i gjuhës shqipe*, Tiranë, 1954.
- [2] Evans, V.; Dooley J., *Access 1*. Student's book, Express Publishing, Newbury, 2013.
- [3] Evans, V.; Dooley J., *Access Workbook 1*, Express Publishing, Newbury, 2013.
- [4] Gray, E.; Evans, V., *Welcome 1*, Express publishing, EU, 2008.
- [5] Gray, E.; Evans, V., *Welcome 2*, Express publishing, EU, 2008.
- [6] Gjokutaj, M., Hoti, I.; Kadriu, D., *Fjalor termash në edukim*. Shtëpia Botuese “Dukagjini”, Prishtinë, 2016.

- [7] Hoti, I. *Gjuhësia e zbatuar përmes kurrikulës së gjuhës shqipe*. Shtëpia Botuese “Progresi”, Shkodër, 2013.
- [8] Osmani, Sh., *Fjalor i pedagogjisë*, Tiranë, 1983.
- [9] Petro, R.; Gjokutaj, M., *Gjuha shqipe 2*, Botimet shkollore Albas, Tiranë, 2003.
- [10] Petro, R.; Pepivani, N., *Gjuha shqipe 3*, Botimet shkollore Albas, Tiranë, 2003.
- [11] Petro, R.; Pepivani, N., *Gjuha shqipe 4*, Botimet shkollore Albas, Tiranë, 2003.
- [12] Petro, R; Pepivani, N., Çerpja, A. *Gjuha shqipe 5*, Botimet Albas, Tiranë, 2013.

